

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Пастуха Ігоря Дмитровича на дисертацію Постульги Василя Євгеновича «Адміністративно-правовий механізм реалізації прав громадян в інформаційній сфері», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Динамічні трансформації сучасного суспільства, зумовлені інтенсивним впровадженням цифрових технологій в усі сфери суспільного буття, актуалізують потребу в переосмисленні фундаментальних засад захисту прав особи. В умовах розбудови інформаційного суспільства та цифровізації публічного управління, традиційні інструменти забезпечення прав громадян потребують адаптації до нових викликів, пов'язаних із функціонуванням глобальних інформаційних мереж, обігом великих масивів даних та використанням штучного інтелекту.

Дисертаційне дослідження В.Є. Постульги присвячене розв'язанню фундаментальної для сучасної науки адміністративного права проблеми – розробці цілісного та ефективного адміністративно-правового механізму реалізації прав громадян в інформаційній сфері. Актуальність обраного автором напряму підсилюється необхідністю гармонізації вітчизняного законодавства із європейськими стандартами інформаційної безпеки та забезпеченням балансу між приватними інтересами особи та публічними інтересами держави в інформаційному просторі.

Обрана тема є своєчасною, теоретично значущою та безпосередньо пов'язаною із пріоритетними напрямками розвитку юридичної науки в контексті зміцнення правопорядку та вдосконалення діяльності суб'єктів владних повноважень

Методологічні засади дослідження свідчать про належне володіння дисертантом сучасним інструментарієм наукового пізнання та системний підхід до вирішення поставлених завдань. Автором успішно апробовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, релевантних для сучасної юридичної

науки: компаративістський підхід (для аналізу зарубіжного досвіду реалізації інформаційних прав), структурно-функціональний та логіко-семантичний аналіз (для уточнення понятійно-категоріального апарату), а також герменевтичний підхід та формально-юридичний метод.

Обрана методологічна стратегія дозволила автору сформулювати обґрунтовані дефініції та розробити конструктивні пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує функціонування адміністративно-правового механізму реалізації прав громадян в інформаційній сфері.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, рекомендацій і висновків, сформульованих В.Є. Постульгою, базується на використанні репрезентативного масиву емпіричних та статистичних даних про стан реалізації інформаційних прав у сучасних умовах. Результати дослідження відображають актуальний стан вітчизняного та міжнародного законодавства, що містить матеріальні й процедурні адміністративно-правові норми, які регламентують особливості застосування цифрових інструментів захисту прав особи.

Висновки дисертанта ґрунтуються на глибокому аналізі значної кількості фундаментальних джерел іноземних та вітчизняних вчених, які досліджували проблеми інформаційного суспільства та публічного адміністрування в інформаційній сфері, зокрема фахівців у галузі теорії права, інформаційного та адміністративного права, а також цифрової безпеки.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в комплексному дослідженні адміністративно-правового механізму реалізації прав громадян в інформаційній сфері шляхом формування авторської позиції щодо кола, особливостей та гарантій забезпечення прав громадян в інформаційній сфері з метою мінімізації порушення останніх та виробленні необхідних пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства із зазначених питань.

З урахуванням сучасних підходів наявних у юридичній науці, В.Є. Постульга формулює основні параметри проблеми, яка вирішується у дисертаційній праці, та концептуальні засади її розв'язання, а також одержані результати безпосередньо спрямовані на теоретичне обґрунтування та практичну побудову оновленої моделі адміністративно-правового забезпечення прав громадян в інформаційній сфері, що відповідає вимогам розбудови правової держави та цифрового суспільства.

Дисертантом з позиції адміністративно-правової науки доведено, що у контексті реалізації прав громадян в інформаційній сфері, адміністративно-правове регулювання є способом нормативного визначення змісту й меж інформаційних прав, та інституційно-процедурною формою їх фактичного забезпечення через обов'язок держави створювати механізми доступу, інформування, відкритості та контролю, а також через юридично гарантовані процедури звернення, отримання відповіді, оскарження та притягнення до відповідальності за порушення інформаційного законодавства. Водночас специфіка цих прав визначається їх комплексним, міжгалузевим характером та залежністю від технологічного середовища, що зумовлює постійну зміну змісту інформаційних відносин і потребу адаптивного правового реагування, включно з гармонізацією національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами, особливо в умовах цифровізації публічного управління та посилення інформаційних загроз у період воєнних викликів.

Доцільно підтримати позицію дисертанта, що адміністративно-правовий механізм реалізації прав громадян в інформаційній сфері України має комплексну природу, поєднуючи класичні правові елементи (норми, правовідносини, юридичні факти, акти реалізації) із процедурно-організаційними та інформаційно-технічними компонентами, без яких фактичне здійснення інформаційних прав у цифровому середовищі є неможливим. У цьому сенсі механізм досліджено як взаємопов'язану систему суб'єктів, нормативної основи, інструментів і адміністративних процедур, підкріплених юридичними гарантіями та міжнародною взаємодією, яка

забезпечує перехід від нормативного проголошення інформаційних прав до їх реального здійснення, охорони, захисту й відновлення.

Доведено, що суб'єкти адміністративно-правового механізму реалізації права громадян в інформаційній сфері в Україні забезпечують функціонування адміністративно-правових процедур, через які громадяни отримують, використовують і захищають інформацію; створюють, обробляють і поширюють інформацію, від якості та доступності якої залежить реалізація прав особи; взаємодіють у публічній та приватній площині, формуючи цілісне інформаційне середовище; несуть юридичну відповідальність за порушення прав та обов'язків у сфері інформації відповідно до свого статусу й функцій.

Наголошено, що адміністративно-правові інструменти реалізації прав громадян в інформаційній сфері в Україні – це комплексна та функціонально узгоджена система нормативно визначених юридичних засобів, адміністративних процедур, індивідуальних рішень і організаційно-технічних дій, які застосовуються суб'єктами публічної адміністрації в межах наданої компетенції для забезпечення реальної можливості доступу до публічної інформації, її отримання, використання, поширення та захисту, а також для відновлення порушених інформаційних прав шляхом механізмів контролю, оскарження й притягнення до відповідальності.

Дисертантом сформовано особливості адміністративних процедур реалізації прав громадян в інформаційній сфері в Україні: 1) публічно-правова та правозастосовна природа як форма практичного застосування норм інформаційного та адміністративного права; 2) сервісно-орієнтований характер процедурної діяльності; 3) особливий суб'єктний склад адміністративно-правового механізму реалізації прав громадян в інформаційній сфері; 4) позитивна управлінська спрямованість 5) зовнішній юридичний ефект; 6) інформаційно-технологічна обумовленість; 7) підвищені вимоги до прозорості та обґрунтованості рішень; 8) ризик-орієнтований та превентивний характер; 9) міжгалузевий характер правового регулювання та стандарто-орієнтована спрямованість.

Розкрито систему юридичних гарантій дотримання прав громадян в інформаційній сфері України, які поділяються за такими критеріями: 1) за рівнем дії (юрисдикційною сферою); 2) за характером правового регулювання; 3) за функціональним спрямуванням; 4) за організаційно-функціональною природою механізмів; 5) за обсягом забезпечуваних прав.

Дисертантом обґрунтовано, що міжнародне співробітництво у сфері реалізації прав громадян в інформаційній сфері є системно організованим процесом узгодженої координації національних правових режимів та стратегічної взаємодії держав, міжнародних організацій і наднаціональних інституцій. Цей процес спрямований на забезпечення інформаційних прав і свобод людини в умовах транскордонного обігу даних, тотальної цифровізації суспільних відносин та стрімкого технологічного розвитку, що вимагає залучення як суб'єктів публічної влади, так і представників приватного сектору в межах публічно-приватного партнерства.

Аргументовано, що стратегічними векторами вдосконалення адміністративно-правового регулювання реалізації прав громадян в інформаційній сфері в Україні мають стати: імплементація та адаптація передових міжнародних стандартів у галузі охорони інформаційних прав до національного правового поля; модернізація нормативно-правового масиву, що регламентує питання інформаційної безпеки, із обов'язковим дотриманням принципу пропорційності та балансу між публічними інтересами держави й приватними правами особи; оптимізація та диджиталізація адміністративних процедур, спрямованих на забезпечення безперешкодної реалізації інформаційних прав громадян; розбудова системи системного захисту кіберпростору, що розглядається автором як фундаментальна адміністративно-правова гарантія безпеки та сталого функціонування інформаційних прав особи.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Основні результати дослідження викладено в шести наукових статтях, опублікованих у наукових фахових юридичних виданнях

України та у наукових виданнях інших держав, трьох тезах доповідей на конференціях.

Дисертаційне дослідження є результатом самостійного наукового пошуку автора, усі сформульовані в ньому теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації обґрунтовано на основі аналізу репрезентативної бази джерел та результатів особистої емпіричної діяльності. Під час аргументації власних наукових позицій неухильно дотримувалися вимоги академічної доброчесності щодо цитування напрацювань інших вчених. Зміст автореферату повною мірою відображає ключові результати та положення основної праці

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог МОН України. Встановлюючи значущість для науки і практики результатів дослідження, проведеного В.Є. Постульгою, варто вказати, що воно вирішує наукову задачу, пов'язану із розробкою ефективної системи адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в інформаційній сфері в умовах цифровізації. Наведені в роботі пропозиції можуть слугувати удосконаленню окремих норм, що визначають елементи адміністративно-правового механізму реалізації прав особи та обов'язки суб'єктів владних повноважень в інформаційній сфері.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. Безумовно позитивно оцінюючи дисертацію Постульги Василя Євгеновича є положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування.

1. У підрозділі 1.1. дисертант зазначає, що інформаційні права людини є складною, багаторівневою категорією, яка поєднує в собі як права «першого покоління», так і новітні права, зумовлені розвитком ІКТ. У зв'язку з цим, постає питання у чому саме полягає функціональна специфіка адміністративно-правового регулювання цієї групи прав порівняно з іншими галузями права, і як запропоноване авторське визначення відображає баланс між інформаційною свободою особи та публічним інтересом, зокрема в контексті національної безпеки.

2. У підрозділі 1.2 дисертант включає до структури адміністративно-правового механізму реалізації прав громадян в інформаційній сфері такий елемент, як «міжнародне співробітництво». Потребує пояснення позиція дисертанта, чи не виходить цей елемент за межі суто адміністративно-правового регулювання, і яким чином він безпосередньо впливає на практичну реалізацію прав конкретного громадянина в Україні.

3. У підрозділі 1.4 дисертант наголошує, що чинний нормативно-правовий масив характеризується певною «фрагментарністю та наявністю дублювань», особливо в умовах цифровізації. Які саме кроки в межах «реформування публічно-правового порядку» дисертант вважає першочерговими для подолання цієї фрагментарності та забезпечення реальної, а не декларативної реалізації інформаційних прав громадян?

4. У підрозділі 2.1 дисертант досліджує адміністративно-правові інструменти реалізації прав громадян в інформаційній сфері як систему, що поєднує нормативно-правові та матеріально-технічні аспекти. Враховуючи тезу про «балансуючу природу» цих інструментів, постає питання: яким чином впровадження цифрових сервісів та реєстрів змінює правову природу традиційного індивідуального адміністративного акта у сфері доступу до інформації.

5. Цілком зрозуміло, що дисертаційна робота присвячена дослідженню адміністративно-правового механізму реалізації прав громадян в інформаційній сфері. Натомість, враховуючи навіть це, уявляється, що дисертація дещо перевантажена детальним розглядом суто теоретичних питань.

Зазначене не впливає на позитивну оцінку виконаної роботи, підкреслює її новаторський характер та складність предмету наукового дослідження.

Загальний висновок – дисертація Постульги В.Є. «Адміністративно-правовий механізм реалізації прав громадян в інформаційній сфері» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо визначення адміністративно-правових інструментів

реалізації та захисту прав громадян у процесі цифровізації публічного управління та має значення для розвитку науки адміністративного права. Вона відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Постульга Василь Євгенович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент
Професор кафедри
адміністративного права та процесу
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Ігор ПАСТУХ

Підпис ректора
В.Р. Ректор

Олег Качанов